

Drage študentke, dragi študentje, drage dame, dragi gospodje, dragi gostje!

V današnjem času, ko vlada dvominutna koncentracija poslušanja ali sledenja, se bom potrudil, da ta govor čim hitreje povem, da ohranimo zanimanje in vznemirjenje in da kdo ne zamudi česa pomembnega v virtualnem svetu, na socialnih omrežjih.

Ko me je gospa Zdenka Petermanec povabila, da na letošnji slovesnosti delim z vami nekaj misli o kulturi z vidika mlajše generacije, sem pričel razmišljati, kaj vse bi lahko in kaj vse bi rad povedal o kulturi, ampak me je nekaj neprestano blokiralo že od začetka. Nisem namreč vedel, s katerega zornega kota naj se lotim naloge, ker me je neprestano begalo vprašanje, kako bi definiral kulturo, kakšen je moj pogled na le-to. Lahko bi govoril o nepravičnih rezih na kulturnem področju, ki se dogajajo zdaj, ampak vem, da nisem dovolj podučen, da bi lahko podajal objektivno mnenje, zato se raje zatečem k sebi in svojim mislim. V današnjih časih se mi namreč zdi prastaro, naftalinsko, da govorimo, da je kultura samo gledališče, knjižnica, muzej, ali galerija, obisk koncerta ali kina. Zdi se mi, da je kultura nekaj več kot samo obisk kulturnih ustanov. Je naš celoten način bivanja, naš način življenja. Kultura je način komuniciranja s svetom, s samim seboj. Kultura se začne z odnosom do samega sebe, do tega, kako se obnašamo do drugih in kaj vase vlagamo. Ne finančno, ampak kaj vlagamo vase, da rastemo kot ljudje. Kot ljudje, ki niso sami na svetu, ampak živimo v skupnosti in da smo na tem planetu skupaj. In tukaj se danes zatika.

Kultura je zanimanje za sočloveka, je radovednost, je spoštovanje do drugega, do tega kar ima ta človek povedati in to, da spoštujemo drugo mnenje in dejstvo, da smo drugačni. Da smo lahko drugačni. Da smo radovedni, da ohranjamo otroško veselje v sebi. Da se učimo drug od drugega, naj zveni klišejsko, ampak učimo se prav vsak dan.

Kdo ima še danes - pri našem tempu - čas, da hodi v gledališče? Kdo ima še danes čas, da bere knjigo? Da gre v galerijo? Kdo ima še danes čas, da uporablja svojo glavo, da gnete svoje misli? Kdo ima še danes čas, da se posveti drugemu človeku in da se zanima zanj? Kdo ima še danes sploh čas za kulturo? Zakaj pa bi ga imel? Kultura je izguba časa, je izguba energije, je neproduktivno razdeljen in porabljen čas. Ne prinaša osebnega dobička, ne prinaša takojšnje otpljive koristi, ni praktična, ne da se je instantno uporabiti, kultura enostavno nima smisla, nima namena. Jaz nimam časa za to. Če pa Real Madrid, Barcelona, ali Maribor igrajo danes. Pa razprodaje se začnejo danes in Europark je odprt samo do devetih. Nimam časa. Še maile moram odpisati in na Facebook in Messenger pogledati, nekaj pojesti, potem pa je zvečer nujno potrebno še spiti nekaj kozarcev vina, ampak ne preveč, ker je zjutraj treba biti v službi točen in pripravljen. Neprestano pripravljen, neprestano efektiven. Jaz nimam časa za kulturo.

V današnjem svetu smo se navadili, da je potrebno vse ovrednotiti, da je potrebno vsemu postaviti ceno. Vse mora imeti določen iztržek, brez tega ni smisla. Še naš čas na tem svetu je postal samo razporejanje minut za koristno opravljanje določene storitve. Naši opravki so postali samo še namenski – srečanje z nekom zato, ker imaš lahko od njega korist; obleka, da dobro izgledaš, da narediš na nekoga vtis, ker ti bo kasneje mogoče lahko pri čem pomagal. Razne rekreacije, da bom fit za nekaj, kar šele pride ali da ne bom izvisel, ker: »Jaz pa res ne bom edini, ki ne bo nekaj delal,« ker bom zaradi tega nekje enkrat posledično izpadel. Izpadel iz sistema, iz pridobitne dejavnosti pridobivanja in trženja ter kazanja sebe.

Kaj pa naj potemtakem s kulturo? Zakaj je le-ta potrebna? Čemu služi? Kdo ima čas za le-to? Komu se pa da it v galerijo gledati nekoga drugega, ki preko slike razлага nekaj o sebi ali pa o svetu? Zakaj sploh to dela preko slike, zakaj bi me sploh zanimalo, kaj dela? Je res zanimivo

gledati igralca na odru, če pa vem, da ne govorijo svojih lastnih besed in da to, kar gledam, ni zares, ni resničnost? Ali pa misel drugega človeka, ki jo moram prebrati na tiskani strani in to moram ponavljati dvesto triintridesetkrat? Zakaj? Nimam časa za stvari, ki trajajo, nimam niti koncentracije.

Sam imam danes, žal, večkrat občutek, da smo se ljudje sprijaznili - ali še huje - navadili na to, da se ukvarjamamo samo s sabo, ne ljubi se nam ukvarjati z drugimi. Ne moti nas niti, da preko medijev spremljamo večinoma negativne in kričeče novice, potem komentarje teh novic raznih praznoglavev, na koncu se pa z njihovimi mnenji celo ubadamo in jim posvečamo čas, o njih debatiramo, čeprav na intuitivni ravni čutimo, da to ni vredno vse naše pozornosti in da nima smisla.

V tem - v produktivnost usmerjenem - času nas ne moti, da večinoma pozornosti v zunanjem svetu posvečamo puhlicam in neumnim novičkam. Vidimo v tem smisel in povezanost, stik s svetom? V pozunjenem kričanju, ki nas samo odvrača od tega, da bi se posvetili samemu sebi in bistvenim stvarem, ker je bolj udobno, manj boleče za nas in predvsem manj naporno? Ne moti nas, da nam večino dneva v smislu interakcije z drugim predstavlja naš telefon. In ker stalno »visimo« samo na le-tem in beremo samo to, kar je nam všeč in kar je trenutno v ozkem diapozonu našega interesa, se začnemo sami s sabo celo strinjati. Do te mere, da odklanjamamo in zanikamo vse, s čimer se ne strinjamamo in ne samo odklanjamamo temveč celo žalimo, ponižujemo. Tako smo zaprti vase, da danes svoje misli javno izlivamo samo še v najbolj zaprti obliki na internetnih forumih – v obliki klanja, pozivov na linč, brutalnega žaljenja, norčevanja in poniževanja – pogledati sočloveku v obraz pa zmoremo redko. Ostali smo sami, sami s sabo in ta jaz, s katerim smo ostali, nam je grozen, strah nas je pred njim, bojimo se ga, zato pa napadamo druge, ki ta ritem, to naše bivanje postavlajo pod vprašaj, napadamo druge, ki so se pripravljeni izpostaviti, ker pri njih vidimo negotovost in ne-konformizem, ki ga poizkušajo izražati – s tem nam postavijo ogledalo ali še bolje, postavijo nas pred dejstva. Nas izzovejo. In mi jih napademo, ker nas ogrožajo s tem, ko rušijo naše tako imenovane »varne svetove v naših glavah«, kjer seveda nič ni, tako kot bi moralno biti, ampak je tako po sili razmer. In če jaz nečesa ne zmorem, tudi ti ne boš, ne smeš, zato ti takoj anonimno napišem na forum, kaj si mislim o tebi.

Nekje ob strani imate pa skupino ljudi, ki se poizkušajo s temi vprašanji in dilemami spopadati. Jih poizkušati razumeti, jih osmislit. Recimo jim kulturni delavci, ki se trudijo in kričijo na vse pretege, poizkušajo, da se jih sliši. In seveda, ker gledamo samo v svoje telefone, se ta klic seveda hitro zaduši. In potem iz ust kulturnikov večkrat slišite: »Kako nas ljudje ne razumejo, nam premalo sledijo, nas premalo podpirajo, niso dovolj kulturni, da je ljudi treba izobraziti in jim pokazati, kaj je kulturno in kaj ne. Da se izgublja tisti stari, pravi odnos do kulture.« Kaj pa je tisti pravi odnos do kulture, pa nihče ne zna povedati. Kulturniki se največkrat sami zapiramo v svoje stolpe, se skrivamo za svoja arroganta mnenja in mislimo, da lahko pridigamo ljudem, kako naj dojemajo kakšno stvar, kako jo morajo čutiti. Umetnost in izražanje predstavljamo kot nekaj, kar je oddaljeno, nedostopno in za kar moraš biti posebej izobražen in talentiran, da razumeš. Ni res. Prava umetnost, pravi človeški izraz pride brez priročnika za uporabo.

Ne znamo videti, da ljudi ni treba vzbujati. Ljudje so večinoma samo zmedeni, tako kot mi sami, in so vzgojeni, imajo čustva, imajo pogled na svet, imajo mnenje, samo za norca jih ni potrebno imeti in jih podcenjevati. Mi, ki kulturno krajino ustvarjamo, se moramo v prvi meri sami vprašati, kaj nas same zanima, kaj nas vzpodbudi in kje mi čutimo, da se bomo lahko izrazili. In ko bomo to odkrili, se bomo lahko posvetili sebi in s tem se bomo posledično odprli tudi ljudem. Ustvarjalci radi pozabljamo, da smo mi sami tudi samo ljudje in da se nič ne

razlikujemo od onih, ki nas ali gledajo ali spremljajo preko ekrana, platna, z odra, preko popisane strani. Pozabljamo, da se bomo s tem, ko se bomo odprli, najbolj približali ljudem, ko bomo pokazali svoje bistvo, svoje srce, svoje strahove, želje, srečo. Ko ne bomo kazali svoje poze in svoje podobe, ki naj bi bila všečna, svoje samozadostnosti. Tega vsak on nas vsakodnevno vidi preveč že pri sebi. Priznanje, da ne vemo vsega ni znak poraza. Je samo priznanje, da smo vsi ljudje, da kdo drug tudi nas lahko česa nauči.

In tako obe strani vztrajata na svoji poziciji, zaprti sami vase. Vsak je zatopljen samo še v svoje argumente in v svoj prav. In zaradi tega se, žal, niti videti več ne moremo, ne znamo. Na eni strani posameznik, ki čuti, da sam ni vreden nič, če ni popoln v vsemu, na drugi pa kulturnik, ki misli, da ni vreden nič, če ne ve vsega in če ga nekdo pri tem ne gleda.

Tako zaprti sami vase, ampak z željo, da nas nekdo vidi, se dušimo v naših majhnih posodah, brez ljubezni in razumevanja drug do drugega. In pred sabo ne vidimo edinega zdravila za takšno stanje – ljubezni in radovednosti. Ljubezen in radovednost sta edina odgovora, ki nas bosta rešila, tudi kulturo in predvsem naš smisel na tem svetu.

Ljubezen s seboj v svoji roki vedno prinese tudi spoštovanje. In ko v življenju spoštujemo, tudi cenimo drugega človeka in njegov trud ter posledično prebudimo tudi radovednost do sočloveka, do njegovih misli, navad, ljubezen do dejstva, da je nekdo drugačen in s tem zbudimo sebe. Vidimo, da je dobro, da so okoli nas ljudje, ki se razlikujejo od nas in da nas ta razlika plemeniti, ne ogroža. Da je drugačnost privlačna, zanimiva in da ne ogroža. In ko bomo videli, da je razlika v resnici okno do drugega, ker bomo morali s to drugačnostjo komunicirati, bomo mogoče takrat tudi posegli po kakšni knjigi, šli na predstavo, koncert, si ogledali sliko in vzbudili interes za drugega, pogledali, kaj še kdo drug misli o neki zadevi, o kateri jaz mogoče niti sam še nisem razmišljjal, in se iz tega kaj naučili, si razširili obzorje. Ker na svetu, hvala Bogu, nismo sami. Smo skupaj.

In ko se tako prepustimo drugemu, se v resnici prepustimo sebi, se odpremo za zunanji svet izven ekranov in takrat človek lahko sebi reče, da je kulturen. Ko je pripravljen z ljubeznijo prisluhniti drugemu. In se z njim neposredno pogledati v oči.

Hvala lepa za pozornost, želim vam lep kulturni praznik.

Jurij Drevenšek